

Metody, techniki i narzędzia badawcze

31 lipca 2026

Prawidłowe przeprowadzenie badań pedagogicznych wymaga dokonania świadomego i uzasadnionego wyboru metod, technik oraz narzędzi badawczych. Elementy te decydują o sposobie gromadzenia materiału empirycznego, jego późniejszej analizie, a w konsekwencji również o wiarygodności sformułowanych wniosków. Nie istnieje jedna uniwersalna metoda, którą można zastosować do każdego problemu pedagogicznego. Sposób postępowania badawczego powinien być każdorazowo dostosowany do przedmiotu badań, ich celu, charakteru badanej grupy, rodzaju poszukiwanych informacji oraz możliwości organizacyjnych badacza.

Dobór metod badawczych jest uzależniony przede wszystkim od typu prowadzonych badań. Inne rozwiązania stosuje się w badaniach opisowych, których celem jest przedstawienie istniejącego stanu rzeczy, inne w badaniach diagnostycznych, służących rozpoznaniu określonych trudności, a jeszcze inne w badaniach eksperymentalnych, zmierzających do sprawdzenia skutków celowo wprowadzonego oddziaływania. Wybór metody powinien również uwzględniać to, czy badacz zamierza zgromadzić dane ilościowe, które można przedstawić liczbowo, czy też dane jakościowe, pozwalające na pogłębione poznanie doświadczeń, opinii i sposobów rozumienia rzeczywistości przez badane osoby.

W literaturze metodologicznej można spotkać różne sposoby klasyfikowania metod badań pedagogicznych. Poszczególni autorzy nie zawsze jednakowo rozumieją pojęcia metody, techniki i narzędzia. Zdarza się, że ta sama forma postępowania przez jednego autora jest określana jako metoda, a przez innego jako technika. Różnice terminologiczne nie powinny jednak prowadzić do rezygnacji z porządkowania tych

pojęć. Wyraźne oddzielenie metody, techniki i narzędzia ułatwia bowiem przedstawienie koncepcji badań oraz pokazuje, w jaki sposób badacz zamierza uzyskać informacje potrzebne do rozwiązania postawionych problemów.

Świadomy wybór metody powinien uwzględniać przede wszystkim przedmiot badań, czyli treść i charakter analizowanego zjawiska. Badacz musi ocenić, czy wybrany sposób postępowania pozwoli rzeczywiście poznać interesujący go fragment rzeczywistości. Jeżeli przedmiotem badań są opinie rodziców na temat współpracy ze szkołą, odpowiednia może okazać się metoda sondażu diagnostycznego, wykorzystująca ankietę lub wywiad. Jeżeli natomiast analizowane jest zachowanie dzieci podczas swobodnej zabawy, bardziej użyteczna będzie obserwacja. W przypadku oceny wpływu nowej metody nauczania na osiągnięcia uczniów zasadne może być zastosowanie eksperymentu pedagogicznego.

Drugim ważnym kryterium wyboru jest cel planowanych badań. Metoda musi umożliwiać osiągnięcie rezultatów określonych w celu głównym i celach szczegółowych. Nie wystarczy wybrać rozwiązania łatwego lub często stosowanego. Badacz powinien odpowiedzieć sobie na pytanie, czy dzięki wybranej metodzie uzyska dane pozwalające rozpoznać, opisać, porównać lub wyjaśnić badane zjawisko. Nieprawidłowy dobór może spowodować, że zgromadzony materiał będzie interesujący, lecz nieprzydatny do rozwiązania postawionych problemów.

Trzecim kryterium jest zasób dostępnych środków. Należy uwzględnić czas przeznaczony na badania, liczbę możliwych uczestników, dostęp do placówek, wyposażenie techniczne, koszty, własne przygotowanie metodologiczne oraz możliwość przetwarzania zgromadzonych danych. Niektóre metody wymagają długotrwałej obecności w terenie, specjalistycznych narzędzi, zaangażowania dodatkowych osób lub przeprowadzenia kilku pomiarów. Koncepcja badawcza powinna być ambitna, ale zarazem możliwa do zrealizowania w konkretnych warunkach.

Proces badawczy jest działalnością świadomą, celową i planową. Metodę można zatem określić jako uporządkowany system założeń, reguł i dyrektyw, zgodnie z którymi organizuje się postępowanie naukowe. Jej zadaniem jest wskazanie ogólnego sposobu dojścia do wiedzy o badanym zjawisku. Metoda wyznacza kierunek kolejnych czynności, porządkuje je i pozwala podporządkować przyjętemu celowi. Nie jest więc pojedynczym działaniem, takim jak rozdanie kwestionariuszy, lecz szerszą koncepcją prowadzenia badań.

Metodą badań nazywa się również powtarzalny i skuteczny sposób rozwiązywania określonych problemów badawczych. Powtarzalność oznacza, że z danego sposobu postępowania można korzystać w wielu projektach odnoszących się do podobnych zjawisk. Nie chodzi przy tym o mechaniczne wykonywanie identycznych czynności, lecz o stosowanie określonych zasad, które mogą być dostosowywane do specyfiki konkretnego badania. Metoda obserwacji może być na przykład wykorzystywana zarówno w przedszkolu, szkole, jak i placówce opiekuńczo-wychowawczej, choć za każdym razem jej szczegółowa organizacja będzie inna.

Skuteczność metody oznacza natomiast, że pozwala ona uzyskać informacje potrzebne do rozwiązania postawionego problemu. Zastosowanie danej metody powinno być uzasadnione jej przydatnością, a nie wyłącznie przyzwyczajeniem badacza lub łatwością przygotowania narzędzia. Metoda skuteczna umożliwia zebranie materiału istotnego, wiarygodnego i nadającego się do interpretacji.

Dobra metoda badawcza powinna spełniać między innymi warunek ważności oraz warunek pewności, które we współczesnej terminologii metodologicznej wiązane są z trafnością i rzetelnością badań. Warunek ważności jest spełniony wtedy, gdy zastosowana metoda pozwala rzeczywiście poznać te fakty i właściwości, które interesują badacza. Jeżeli celem jest zbadanie motywacji uczniów, narzędzie nie może ograniczać się wyłącznie do pomiaru ich wyników szkolnych. Oceny mogą mieć związek z motywacją, ale nie są z nią tożsame. Konieczne jest

uwzględnienie również takich wskaźników, jak systematyczność, zaangażowanie, podejmowanie dodatkowych zadań, wytrwałość czy deklarowane powody uczenia się.

Warunek pewności odnosi się do powtarzalności i zobiektywizowania wyników. Metoda powinna prowadzić do rezultatów identycznych lub zbliżonych wtedy, gdy zostanie zastosowana ponownie w podobnych warunkach. Jeżeli ocena badanego zjawiska zależy wyłącznie od chwilowego wrażenia jednej osoby, trudno mówić o wystarczającej pewności. Zwiększeniu rzetelności służy stosowanie jasnych instrukcji, jednakowych warunków badania, precyzyjnie określonych kryteriów oraz sprawdzonych narzędzi.

W uproszczeniu można stwierdzić, że trafność odpowiada na pytanie, czy badacz mierzy to, co zamierzał zmierzyć, natomiast rzetelność dotyczy tego, czy pomiar został przeprowadzony w sposób dokładny i możliwie niezależny od przypadkowych okoliczności. Obie cechy są konieczne. Narzędzie może dostarczać bardzo powtarzalnych wyników, ale jednocześnie badać inną właściwość niż ta, która została wskazana w celu pracy.

Krzysztof Konarzewski zwraca uwagę, że dobór sposobów gromadzenia danych zależy także od kontekstu badania oraz kanału informacyjnego, którym dane są przekazywane. Badacz może uzyskiwać informacje poprzez obserwowanie zachowania, bezpośrednią rozmowę, pisemne odpowiedzi respondentów, analizę dokumentów albo wykonanie przez uczestników określonych zadań. Każdy kanał informacyjny ma określone zalety i ograniczenia.

Wypowiedzi badanych osób pozwalają poznać ich opinie, przekonania i doświadczenia, ale mogą być zniekształcone przez chęć przedstawienia się w korzystnym świetle. Obserwacja umożliwia poznanie rzeczywistego zachowania, lecz nie zawsze pozwala ustalić jego motywy. Dokumenty dostarczają danych powstałych wcześniej i niezależnie od badania, ale mogą być niepełne lub prowadzone według różnych zasad. Z tego względu

korzystne może być łączenie kilku źródeł informacji.

Pojęcie metody bywa niekiedy stosowane zamiennie z pojęciem techniki badawczej. Dla zachowania przejrzystości należy jednak przyjąć, że metoda ma charakter szerszy i obejmuje ogólny sposób postępowania, natomiast technika odnosi się do konkretnych czynności wykonywanych podczas gromadzenia danych. Jan Szczepański proponował, aby nazwą „metoda” określać kompleks dyrektyw i reguł opartych na określonych założeniach, wskazujących sposoby prowadzenia badań. W obrębie jednej metody można natomiast stosować różne techniczne sposoby uzyskiwania informacji.

Technika badawcza jest więc bardziej szczegółowa niż metoda. Obejmuje zespół praktycznych czynności związanych z przygotowaniem i przeprowadzeniem badań. W ramach sondażu diagnostycznego można na przykład zastosować ankietowanie, przeprowadzenie wywiadu lub analizę wybranych dokumentów. Metoda określa ogólną strategię poznania badanego zjawiska, natomiast technika wskazuje, co dokładnie robi badacz, aby zgromadzić materiał.

Zdaniem Tadeusza Pilcha techniki badawcze są praktycznymi czynnościami regulowanymi przez starannie opracowane dyrektywy. Ich właściwe zastosowanie ma prowadzić do uzyskania możliwie sprawdzalnych informacji, opinii i faktów. Technika nie jest zatem przypadkowym działaniem. Powinna być stosowana zgodnie z wcześniej ustalonymi zasadami dotyczącymi między innymi doboru uczestników, sposobu zadawania pytań, przebiegu obserwacji czy warunków przeprowadzania pomiaru.

Technikę można również określić jako zespół środków i czynności wykonywanych według określonych reguł, których wynikiem są dane potrzebne do dalszej analizy. Przykładem może być ankietowanie polegające na przygotowaniu kwestionariusza, przekazaniu go respondentom, udzieleniu instrukcji, zebraniu formularzy oraz uporządkowaniu odpowiedzi. Każda z tych czynności powinna być zaplanowana tak, aby ograniczyć

przypadkowe różnice wpływające na wyniki.

Z wyborem metody i techniki ściśle związany jest dobór narzędzia badawczego. Władysław Zaczęński określa narzędzia badawcze jako materialne środki pomocnicze służące prowadzeniu badań naukowych. Narzędzie stanowi konkretny środek technicznego gromadzenia danych. Może nim być kwestionariusz ankiety, kwestionariusz wywiadu, arkusz obserwacji, skala ocen, test osiągnięć, test socjometryczny, dziennik obserwacji, formularz analizy dokumentów lub urządzenie rejestrujące.

Należy wyraźnie odróżnić technikę ankietowania od kwestionariusza ankiety. Ankietowanie jest zespołem czynności związanych z uzyskiwaniem pisemnych odpowiedzi od respondentów, natomiast kwestionariusz jest konkretnym formularzem zawierającym pytania. Podobnie wywiad stanowi technikę prowadzenia rozmowy badawczej, a kwestionariusz wywiadu jest narzędziem zawierającym przygotowane pytania lub zagadnienia.

Narzędzie powinno być podporządkowane przyjętym problemom, hipotezom, zmiennym i wskaźnikom. Każde pytanie zawarte w kwestionariuszu powinno mieć określony cel i dostarczać informacji potrzebnej do rozwiązania jednego z problemów badawczych. Umieszczanie pytań jedynie dlatego, że wydają się ciekawe, prowadzi do niepotrzebnego wydłużenia badania i utrudnia późniejszą analizę.

Tadeusz Pilch wyróżnia w pedagogice takie metody, jak eksperyment pedagogiczny, monografia pedagogiczna, sondaż diagnostyczny oraz metoda indywidualnych przypadków. W ramach tych metod mogą być stosowane techniki obserwacji, wywiadu, ankiety, badania dokumentów, analizy treści i techniki projekcyjne. Narzędziami służącymi ich realizacji są natomiast między innymi kwestionariusze, arkusze, skale, testy oraz dzienniki.

Eksperyment pedagogiczny

Eksperyment pedagogiczny jest metodą polegającą na celowym wprowadzeniu określonego czynnika i obserwowaniu zmian, jakie wywołuje on w badanym zjawisku. Badacz może na przykład zastosować nową metodę nauczania, program wychowawczy albo sposób oceniania, a następnie sprawdzić, czy wpływa on na wyniki, motywację lub zachowanie uczniów.

W eksperymencie występuje zmienna niezależna, czyli celowo wprowadzony lub modyfikowany czynnik, oraz zmienna zależna, w której oczekuje się określonych zmian. W miarę możliwości stosuje się grupę eksperymentalną i kontrolną. Pierwsza zostaje objęta nowym oddziaływaniem, druga natomiast funkcjonuje na dotychczasowych zasadach. Porównanie wyników pozwala ocenić skuteczność wprowadzonej zmiany.

Prowadzenie eksperymentu pedagogicznego jest trudne, ponieważ nie zawsze można kontrolować wszystkie czynniki wpływające na rozwój i zachowanie uczniów. Znaczenie mogą mieć cechy nauczyciela, atmosfera w klasie, wcześniejsza wiedza, wsparcie rodziny oraz indywidualne możliwości dzieci. Eksperyment wymaga również przestrzegania zasad etycznych i nie może narażać uczestników na niekorzystne skutki.

Monografia pedagogiczna

Monografia pedagogiczna służy szczegółowemu poznaniu określonej instytucji, placówki, środowiska lub zjawiska. Przedmiotem badań może być szkoła, przedszkole, dom dziecka, poradnia, organizacja młodzieżowa albo system działań realizowany w konkretnej społeczności. Celem jest możliwie wszechstronne przedstawienie funkcjonowania badanego obiektu.

W badaniach monograficznych wykorzystuje się zwykle kilka technik, takich jak obserwacja, wywiad, ankieta i analiza dokumentów. Połączenie różnych źródeł danych pozwala poznać strukturę placówki, jej historię, cele, organizację pracy,

warunki materialne, relacje między uczestnikami oraz efekty podejmowanych działań. Monografia nie powinna być jedynie opisem formalnym, lecz powinna prowadzić do zrozumienia specyfiki badanego środowiska.

Sondaż diagnostyczny

Sondaż diagnostyczny jest jedną z najczęściej stosowanych metod w badaniach pedagogicznych. Służy poznawaniu opinii, postaw, przekonań, zachowań i właściwości określonych grup społecznych. Umożliwia także rozpoznanie częstotliwości występowania wybranych zjawisk oraz określenie zależności między nimi.

W ramach sondażu można zastosować ankietę, wywiad, analizę dokumentów lub obserwację. Metoda ta jest szczególnie przydatna wtedy, gdy badacz chce zebrać informacje od większej liczby osób. Może dotyczyć na przykład opinii uczniów o atmosferze w szkole, stosunku rodziców do określonych działań placówki, potrzeb szkoleniowych nauczycieli lub sposobów spędzania czasu wolnego przez młodzież.

Wartość sondażu zależy od odpowiedniego doboru badanych i właściwego skonstruowania narzędzia. Próba powinna możliwie dobrze reprezentować populację, do której mają odnosić się wnioski. Pytania muszą być jasne, jednoznaczne i pozbawione sugestii. Należy również zapewnić warunki sprzyjające udzielaniu szczerych odpowiedzi, między innymi anonimowość, jeśli jest ona możliwa i uzasadniona.

Metoda indywidualnych przypadków

Metoda indywidualnych przypadków polega na pogłębionym poznaniu konkretnej osoby, rodziny, grupy lub szczególnej sytuacji. Jest często stosowana w pedagogice opiekuńczej, specjalnej, resocjalizacyjnej oraz w diagnozowaniu trudności wychowawczych i edukacyjnych.

Badacz gromadzi informacje dotyczące historii życia, środowiska rodzinnego, rozwoju, doświadczeń szkolnych, relacji społecznych, problemów oraz zasobów badanej osoby. Wykorzystuje przy tym wywiady, obserwację, analizę dokumentów, testy, rozmowy ze specjalistami i inne dostępne źródła. Celem nie jest jedynie opisanie trudności, lecz zrozumienie ich uwarunkowań oraz zaplanowanie odpowiedniego wsparcia.

Wyników studium indywidualnego przypadku nie można automatycznie odnosić do wszystkich osób znajdujących się w podobnej sytuacji. Metoda ta pozwala jednak bardzo dokładnie poznać złożoność pojedynczego przypadku oraz dostrzec zależności, które mogłyby pozostać niewidoczne w badaniu dużej grupy.

Obserwacja

Obserwacja polega na planowym i systematycznym spostrzeganiu zachowań, zdarzeń oraz warunków ich występowania. Może mieć charakter swobodny lub zaprogramowany. Obserwacja swobodna jest mniej sformalizowana i pozwala rejestrować różnorodne zjawiska pojawiające się w badanej sytuacji. Obserwacja zaprogramowana przebiega według wcześniej przygotowanego planu, arkusza i kategorii.

W zależności od udziału badacza wyróżnia się obserwację uczestniczącą i nieuczestniczącą. W pierwszym przypadku badacz bierze udział w życiu grupy, w drugim pozostaje zewnętrznym obserwatorem. Obserwacja może być jawna lub ukryta, jednak w badaniach pedagogicznych szczególne znaczenie mają zasady etyczne, prawo uczestników do informacji oraz ochrona ich prywatności.

Zaletą obserwacji jest możliwość poznania rzeczywistych zachowań w naturalnych warunkach. Jej ograniczeniem pozostaje natomiast ryzyko subiektywnej interpretacji oraz wpływ obecności obserwatora na uczestników. Dlatego należy stosować precyzyjne kryteria, systematyczne zapisy i, jeżeli jest to

możliwe, powtarzać obserwację.

Wywiad

Wywiad jest techniką polegającą na prowadzeniu rozmowy z badaną osobą według przygotowanego planu. Może mieć charakter ustrukturyzowany, gdy wszystkim respondentom zadaje się te same pytania w tej samej kolejności, częściowo ustrukturyzowany albo swobodny.

Wywiad pozwala poznać opinie, motywy, doświadczenia i interpretacje badanych osób. Badacz może zadawać pytania dodatkowe, prosić o wyjaśnienia i pogłębiać szczególnie istotne wątki. Wadą jest czasochłonność oraz możliwość wpływu osoby prowadzącej na treść odpowiedzi. Znaczenie mają sposób zadawania pytań, ton rozmowy, relacja z respondentem oraz umiejętność zachowania neutralności.

Ankieta

Ankieta służy uzyskiwaniu pisemnych odpowiedzi od większej liczby respondentów. Może być przeprowadzana w formie papierowej lub elektronicznej. Kwestionariusz może zawierać pytania zamknięte, otwarte i półotwarte. Pytania zamknięte ułatwiają porównywanie odpowiedzi, natomiast otwarte umożliwiają respondentom swobodne przedstawienie opinii.

Ankieta jest stosunkowo ekonomiczna i pozwala szybko zebrać dużą ilość danych. Jednocześnie badacz nie zawsze ma możliwość wyjaśnienia niezrozumiałego pytania ani sprawdzenia, w jakich warunkach respondent udzielał odpowiedzi. Nieprawidłowo skonstruowane pytania mogą prowadzić do uzyskania danych powierzchownych lub niejednoznacznych.

Analiza dokumentów i treści

Analiza dokumentów polega na badaniu materiałów powstałych niezależnie od aktualnego projektu lub przygotowanych w

związku z funkcjonowaniem określonej instytucji. Mogą to być dzienniki lekcyjne, arkusze ocen, plany pracy, protokoły zebrań, opinie specjalistów, kroniki, prace uczniów, regulaminy i programy wychowawcze.

Dokumenty pozwalają poznać przebieg określonych działań, wyniki, frekwencję, organizację pracy oraz sposób formalnego przedstawiania zjawisk. Badacz powinien jednak ocenić ich autentyczność, kompletność i cel, w jakim zostały sporządzone. Dokument nie zawsze przedstawia całość rzeczywistości, lecz tylko wybrany jej aspekt.

Analiza treści może obejmować książki, podręczniki, wypowiedzi, materiały medialne, dokumenty szkolne oraz teksty tworzone przez uczestników badań. Badacz ustala kategorie analizy i sprawdza, jakie tematy, wartości, pojęcia lub sposoby przedstawiania zjawisk występują w materiale.

Metoda socjometryczna

Metoda socjometryczna służy poznaniu relacji występujących w grupie. Pozwala ustalić, które osoby są najczęściej wybierane przez innych, kto jest izolowany, jakie tworzą się podgrupy oraz jak wygląda struktura sympatii, niechęci i współpracy. W badaniu stosuje się pytania dotyczące wyboru osób do określonych działań, na przykład wspólnego wykonania zadania lub spędzania czasu.

Narzędziem może być test socjometryczny, a wyniki przedstawia się między innymi w tabelach i socjogramach. Badania tego rodzaju wymagają szczególnej ostrożności. Informacje o odrzuceniu lub niskiej pozycji w grupie są wrażliwe i nie powinny być ujawniane uczestnikom w sposób mogący prowadzić do stygmatyzacji.

Testy osiągnięć i skale ocen

Testy osiągnięć szkolnych służą pomiarowi wiadomości i

umiejętności uczniów. Powinny być dostosowane do realizowanego materiału, wieku badanych i celu pomiaru. Dobry test powinien charakteryzować się trafnością, rzetelnością, odpowiednim stopniem trudności oraz zdolnością różnicowania wyników.

Skale ocen pozwalają natomiast określać natężenie badanej cechy. Mogą być wykorzystywane przez nauczycieli, obserwatorów, rodziców lub samych uczniów. Skala może dotyczyć częstotliwości zachowania, stopnia zgody z określonym twierdzeniem, poziomu umiejętności lub oceny danego zjawiska. Konieczne jest jasne opisanie znaczenia poszczególnych punktów skali.

Techniki projekcyjne

Techniki projekcyjne polegają na przedstawianiu osobie badanej niejednoznacznego materiału i analizowaniu sposobu jego interpretacji. Mogą obejmować rysunek, historyjki obrazkowe, niedokończone zdania lub opowiadania tworzone na podstawie ilustracji. Przyjmuje się, że badany może ujawniać w ten sposób własne emocje, potrzeby i doświadczenia.

Techniki te wymagają dużego przygotowania i ostrożności interpretacyjnej. Nie powinny stanowić jedynej podstawy do formułowania daleko idących wniosków. Najczęściej pełnią funkcję uzupełniającą wobec wywiadu, obserwacji i innych źródeł danych.

Klasyfikacja zaproponowana przez Mieczysława Łobockiego obejmuje między innymi obserwację, eksperyment pedagogiczny, testy osiągnięć, metodę socjometryczną, sondaż diagnostyczny, analizę dokumentów, skale ocen, metodę indywidualnych przypadków oraz metodę monograficzną. Tadeusz Pilch i Teresa Bauman wyróżniają natomiast eksperyment pedagogiczny, monografię pedagogiczną, metodę indywidualnych przypadków oraz sondaż diagnostyczny, w ramach którego wykorzystuje się obserwację, wywiad, ankietę, analizę dokumentów i techniki projekcyjne.

Różnice pomiędzy klasyfikacjami pokazują, że podział metod nie jest całkowicie jednolity. Nie zmienia to jednak podstawowej zasady, zgodnie z którą sposób postępowania powinien być podporządkowany problemom badawczym, a nie odwrotnie. Badacz nie powinien najpierw decydować, że przeprowadzi ankietę, a dopiero później zastanawiać się, czego będzie ona dotyczyła. Najpierw należy określić przedmiot, cele, problemy, hipotezy i zmienne, a następnie dobrać rozwiązania pozwalające uzyskać potrzebne dane.

W praktyce korzystne bywa zastosowanie kilku metod lub technik. Zjawiska pedagogiczne są złożone, dlatego pojedyncze źródło informacji może nie przedstawiać ich w sposób wystarczający. Ankieta skierowana do uczniów może zostać uzupełniona rozmowami z nauczycielami, obserwacją zachowania i analizą dokumentacji. Porównanie danych pochodzących z różnych źródeł zwiększa możliwość sprawdzenia, czy prowadzą one do podobnych wniosków.

Łączenie metod ilościowych i jakościowych pozwala poznać zarówno skalę zjawiska, jak i jego znaczenie dla uczestników. Dane liczbowe mogą wskazać, jak często występuje określony problem, natomiast wywiady pozwalają zrozumieć jego przyczyny i konsekwencje. Takie podejście wymaga jednak dokładnego zaplanowania, aby poszczególne części badań rzeczywiście się uzupełniały.

Niezależnie od wybranych rozwiązań badacz musi przestrzegać zasad etycznych. Uczestnicy powinni znać ogólny cel badania, a ich udział powinien być dobrowolny. Należy chronić poufność danych, unikać pytań niepotrzebnie naruszających prywatność oraz zapewnić szczególną ochronę dzieciom i młodzieży. Uzyskane informacje nie mogą być wykorzystywane w sposób prowadzący do ośmieszenia, napiętnowania lub pogorszenia sytuacji uczestników.

W opisie metodologii pracy należy dokładnie wskazać zastosowaną metodę, technikę i narzędzie. Nie wystarczy

napisać, że „przeprowadzono ankietę”. Należy wyjaśnić, dlaczego wybrano sondaż diagnostyczny, opisać technikę ankietowania, scharakteryzować kwestionariusz, podać liczbę i rodzaj pytań, sposób jego rozpowszechnienia oraz warunki wypełniania. Dzięki temu czytelnik może ocenić poprawność postępowania i wiarygodność wyników.

Podsumowując, metoda, technika i narzędzie badawcze stanowią powiązane ze sobą, ale odrębne elementy postępowania naukowego. Metoda określa ogólny sposób rozwiązania problemu, technika obejmuje praktyczne czynności wykonywane podczas gromadzenia danych, natomiast narzędzie jest konkretnym środkiem wykorzystywanym do ich rejestrowania. Ich wybór powinien wynikać z przedmiotu, celu, problemów, hipotez, zmiennych i wskaźników badań.

Wartość badań pedagogicznych zależy nie od liczby zastosowanych metod, lecz od trafności ich wyboru, poprawności wykonania i rzetelności interpretacji. Nawet proste narzędzie może dostarczyć wartościowego materiału, jeżeli zostało dobrze skonstruowane i zastosowane w odpowiednich warunkach. Z kolei rozbudowane badanie nie przyniesie wiarygodnych rezultatów, jeśli jego elementy nie są ze sobą logicznie powiązane. Świadomy dobór metod, technik i narzędzi stanowi więc jeden z najważniejszych warunków uzyskania wiedzy, która może służyć zarówno rozwojowi teorii pedagogicznej, jak i doskonaleniu praktyki wychowawczej i dydaktycznej.

Jeśli potrzebujesz pomocy w pisaniu nowej pracy z pedagogiki, to polecamy serwis [pisanie prac z pedagogiki](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac.